

Thus, if the teacher fully mastered the approach to his lesson, was able to develop the interest and desire of students, then he successfully achieved his goal.

References:

1. *State program of education development in Kazakhstan for 2011-2020*
2. *Imzharova Z. U. Active and interactive teaching methods of pedagogical disciplines. - Aktobe: publication, ARSU. K. Zhubanova, 2004. - 5-48C.*
3. *Zhumabayeva V. E. and others. Kazakh language. Teaching method. In two parts. For teachers of 2nd grade of secondary schools / Schools.Sh. Zhumabaeva, M. N. Ospanbekov. - Almaty: Publishing house of KazGU. Al-Farabi, 2017.-4 pages.*
4. *Republican scientific and methodological journal. Education and upbringing in primary schools. No. 1-2 / 2016.*
5. *Republican scientific and methodological journal. Education and upbringing in primary schools. No. 11-12 / 2017.*
6. *Actual scientific research in the modern world. Materials of the V International scientific and practical Internet conference. January 2015 S. O. January 2015*

МРНТИ 14.29.27

<https://doi.org/10.51889/2020-1.1728-5496.59>

А.Н.Ауаева¹, С.Сеитимбетова²

¹²*Абай атындағы ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы қ., Қазақстан*

ЕСТУІНДЕ АУЫТҚУЫ БАР ОҚУШЫЛАРДЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ ОҚЫТУДА ВЕРБОТОНАЛЬДЫ ӘДІСТІ ҚОЛДАНУ МӘСЕЛЕСІНІҢ НЕГІЗДЕРІ

Аңдатпа

Естуінде ауытқуы бар оқушыларды ағылшын тіліне оқытуда верботональды әдісті қолдану мәселесі қарастырылған. Есту қабілеті нашар балаларды ең алғаш ана тіліне және шетел тіліне үйретуде верботональды әдіс ең тиімді тәсілдердің бірі екендігін дәлелдеген француз академигі - Петар Губерина жайлы сөз қозғалады. Сонымен қатар есту қабілеті нашар балалар бір уақытта сөйлеуді және қабылдауды үйренеді, яғни осы әдіс арқылы ауызша сөйлеу қабілеті қалыптасып дамиды. Сондай-ақ, П.Губерина жалпы лингвистикалық мәселелерді - тілдегі дыбыс пен қозғалысты, ырғақ пен ономотопеяны зерттегені туралы және есту және сөйлеу қабілеті бұзылған балаларды оңалтудың әдісін жасады.

Ағылшын тілін оқытуда сөйлеу әрекетінің – айтылым, оқылым, жазылым, тыңдалым жолдары тиімді қолданылса, және тапсырмалар арбаланың ерекшеліктеріне және тапсырма мазмұны тілдік дайындық деңгейіне сәйкес беріліп, оларға жекесараланған тапсырмалар мен нұсқаулықтарды нақты көрсету қажеттілігі, бөлінген уақыт қатаң дәлелді болуы. Осы шарттардың орындалуы сабақтың материалын түрлендіріп қана емес, сонымен бірге тақырыпты жақсы түсінуге ықпал ететіндігі мазмұндала келе естуінде ауытқуы бар оқушыларды қалыпты ортаға (социумға) бейімдеу болып табылады.

Түйінді сөздер: естуінде ауытқуы бар, верботональды әдіс, лингвистика, дыбыс пен қозғалыс, ырғақ пен ономотопея, сөйлеу әрекетінің түрлері, сараланған тапсырмалар, «СУВАГ» орталығы, қалыпты ортаға (социумға) бейімдеу.

Autayeva Akbota¹, Seitimbetova Saltanat²

¹²*Abai Kazakh national pedagogical university,
Almaty, Kazakhstan*

BASICS OF USING THE VERBOTONAL METHOD IN TEACHING ENGLISH TO STUDENTS WITH HEARING DISABILITIES

Abstract

This article deals with the use of the verbotonal method of teaching English to students with hearing disabilities. We are talking about the French academic Petar Guberina, who proved that the first verbotonal method of teaching a native language and a foreign language is one of the most effective ways. In addition, children with hearing impairments simultaneously learn to speak and perceive speech, through this method, oral speech is developed. P. Guberina also studied General linguistic problems - sound and movement in the language, rhythm, onomatopoeia and a way to rehabilitate children with hearing and speech disorders.

In teaching English, speech activity techniques are effectively used – speaking, reading, writing, listening, and tasks must correspond to the characteristics of each child and the level of language training, specific instructions for them individually differentiated tasks and instructions, and strict motivated time. Meeting these conditions contributes not only to the modification of the lesson material, but also to a good understanding of the topic, which allows to include students with hearing disabilities in the society.

Key words: verbotonal method, linguistics, sound and movement, rhythm and onomatopoeia, types of speech activity, differentiated tasks, Center - " SUVAG», adaptation to a normal environment (society).

А.Н.Аутаева¹, С.Сеитимбетова²

¹²*Казахский национальный педагогический университет имени Абая,
г.Алматы, Қазақстан*

ОСНОВЫ ПРИМЕНЕНИЯ ВЕРБОТОНАЛЬНОГО МЕТОДА В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ УЧАЩИХСЯ С НАРУШЕНИЯМИ СЛУХА

Аннотация

В данной статье рассмотрен вопрос применения верботонального метода обучения английскому языку учащихся с отклонениями слуха. Речь идет о французской академике Петаре Губерина, который доказал, что первый верботональный метод обучения родному языку и иностранному языку является одним из самых эффективных способов. Кроме того, дети с нарушениями слуха одновременно учатся говорить и воспринимать речь, через этот метод развивается устная речь. Также П. Губерина изучал общие лингвистические проблемы - звук и движение на языке, ритм, ономотопея и способ реабилитации детей с нарушениями слуха и речи..

При изучении английского языка эффективно используются приемы речевой деятельности – говорение, чтение, письмо, аудирование, и задания должны быть даны в соответствии с особенностями каждого ребенка и уровнем языковой подготовки, конкретными предложениями и инструкциями, строго мотивированы выделенное время. Выполнение этих условий способствует не только модификации материала урока, но и хорошему пониманию темы, что позволяет включить учащихся с отклонениями слуха в обычную среду.

Ключевые слова: верботональный метод, лингвистика, звук и движение, ритм и ономотопея, виды речевой деятельности, дифференцированные задания, Центр " СУВАГ» , адаптация к нормальной среде (социуму).

Есту қабілеті нашар балаларды оқытудың қазіргі заманғы жүйесін теориялық негіздеуге, қалыптастыруға және дамытуға В.И. Белтюков, Л.М. Быкова, А.Г. Зикеев, Т.С. Зыкова, К.В. Комаров, К.Г. Коровин және басқа да орыс ғалымдары қатысқан. Әр түрлі зерттеулерде есту қабілеті бұзылған балаларға ана тілін оқытуда ауызша сөйлеуге үйрету мәселелері кеңінен көрініс тапқан. Осы мәселені шешудің заманауи ғылыми тәсілдерін жасауға отандық ғалымдар арасында Л.С. Выготскийдің теориялық идеялары өзінің ізбасарлары: Р.М. Боскис, С.А. Зыкова, Б.Д. Корсунской, А.Р. Лурия, Н.Г. Морозованың жазбаларында әрі қарай жүзеге асырылды.

Оқыту әдістерін жүйелеу және бірыңғай ұйымдастыру міндеті шет тілдерін оқытудың теориясы мен тарихындағы ең күрделі мәселелердің бірі болып табылады. «Әдіс» ұғымын екі жақты түсіндіруге болады. Бір жағынан, әдісті ғылым дамуындағы әртүрлі тарихи кезеңдерде оқудағы бағдар ретінде немесе әдіснамалық жүйе ретінде қарастыруға болады. Екінші жағынан, «Әдіс» түсінігін «оқыту мен оқудағы мақсатқа жетудің жолдары мен құралдары» деп түсіндіруге болады [1, с. 204]

Шетел тілін оқыту әдістемесінің тарихын талдай отырып, қоғам мен әдіснаманың дамуының әр кезеңінде ғылым ретінде оқытудың стратегиялық мәселелері бойынша әртүрлі көзқарастардың пайда болғанын айта аламыз. Шет тілдерін оқыту әдістемесінің тарихы шет тілдерін оқытудың оңтайлы әдісін ашуға көптеген және әртүрлі әрекеттер жасады.

Алайда, ағылшын тілін оқытуда көптеген әдістер қолданылады. Атап айтсақ, И.Ю.Шехтер - шет тілдерін оқытудағы эмоционалды-семантикалық тәсіл; доктор Пауль Пимслер – аудио тексттерді тыңдау; А.Драгункин – ана тіліндегі ерекшеліктерді салыстыра отырып, тілді жеңілдетіп оқыту; Д.Петров – жеке қызығушылығына қарай таныс лексиканы қолдану арқылы бірінші күннен сол тілде сөйлеп, тілдік ортаға бейімделу; Д.Мюллер - көрнекілік, тірек-сызба, бейнелеген сурет арқылы тілді оқыту – мнемотехника әдісін қолдану. Ағылшын педагог-әдіскері Гарольд Палмер шетел тілін оқытудың негізгі мақсаты ауызша сөйлеу дағдыларын меңгеру – деп санады. [2, с.47] Оның әдісі ауызша әдіс деп аталады. Ауызша сөйлеудің дұрыс дағдыларын қалыптастыружаттықтары Палмер әдісінің үлкен жүйесі болып табылады.

Ағылшын тілін оқытудың отандық ғылыми мектебін ұсынушылар: В.Д. Аракин, В.А. Артемов, И.М. Берман, И.Н. Гез, И.А. Зимняя, Г.А. Китайгородская, З.И. Клычникова, А.А. Леонтьев, А.А. Миролюбов, Е.И. Пассов, И.В. Рахманов, С.К. Фоломкина, З.М. Цветкова, В.С. Цетлин, Л.В. Щерба және басқалары.

Дегенмен, есту қабілеті нашар балаларды шетел тіліне оқытуда ең тиімді әдістердің бірі – верботональды әдіс. Верботональды әдісті қолдануда есту қабілеті нашар балалар бір уақытта сөйлеуді және қабылдауды үйренеді. Сөйлеуді ынталандыру әдісі қалыпты есту қабілеті бар адамдардың сөйлеуінің дамуына сәйкес келеді. Балалар сөйлеуді вестибулярлы, сезгіш және проприоцептивті сезімдерді қоздыратын вибратор арқылы және құлаққап арқылы қабылдайды. Олар дене қимылдары мен ритмикалық заңдылықтарына еліктей отырып, қалыпты ырғақты және сөйлеудің интонациясын (дыбыс деңгейі) және дыбыс сапасын көбейтуді үйренеді.

Хорватияда Петар Губерина жасаған верботональды әдіс арқасында есту және сөйлеу қабілеті бұзылған балалар сөйлеу, есту қабілеті қалыпты балалармен тең дәрежеде сөйлесу мүмкіндігін алды, бұл, әрине, саңырау балалардың қазіргі әлемге жақсырақ бейімделуіне ықпал етті. Верботональды әдіс «ымдау тілін» толығымен жояды, дауысты және сәйкесінше саңырау баланың сөйлеуін дамытады.

П.Губерина бірнеше жыл Миланда және Парижде эксперименталды фонетика зертханаларында жұмыс істеді, онда ол интонацияның ерекшеліктерін, сөйлеудің жақсаруы және мимиканың рөлін зерттеді. Ол арнайы зерттеуді дыбыстардың нақтылығына арнады және оның нәтижелері бойынша тыңдауға арналған сөздердің тізімін жасады. Оның әдеби оқудағы айтылым және интонация бойынша әртүрлі жұмыс әдістерін көрсететін тақтайшамен жабдықталған оқулығы бар. Болашақта бұл әр түрлі шет тілдеріндегі айтылу ерекшеліктерін зерттеуге негіз болды. Суска аралының диалектісін зерттеген Губерина ғылым ретінде диалектологияға көп үлес қосты. Ол есту патология мәселесін фонетикалық зерттеу деңгейіне жеткізді және эксперименталды фонетика негізінде естуді зерттеудің негізгі тәсілдерін құрды. Осыған байланысты ол алғашқы верботональды аудиометрді ойлап тапты.

П. Губерина жалпы лингвистикалық мәселелерді - тілдегі дыбыс пен қозғалысты, ырғақ пен ономотопияны зерттеді. Ол сөйлеуді тек байланыс құралы ретінде зерттеумен шектелмеді, сонымен қатар тілді өнердің әр түрлі салаларын (театр, әдебиет, аударма) бейнелеудің көркемдік құралы ретінде қарастырып, ғылыми негіз ұсынды.

Ауызша қарым-қатынас саласындағы ғылыми зерттеулер мен практикалық жұмыстардың нәтижесінде Петар Губерина есту және сөйлеу қабілеті бұзылған адамдарды оңалтудың верботональды әдісін жасады. Профессор Губерина 1954 жылы өзінің тәжірибелік зерттеулерінің алғашқы нәтижелерін, теориялық негіздері мен әдісті қолдану мүмкіндіктерін ұсынды. Сол уақыттан бастап бүгінгі күнге дейін «Верботональды жүйе және оны қолдану екі адамның «сөйлеу - тіл» және «сөйлеу - тыңдау» қос тілділіктерінің ажырамас өзара байланысы туралы ережелерге сүйене отырып дамып келеді. Сөйлеу адамға қажет, ал тыңдау - сөйлеудің ең маңызды алғышарты», – деді Петар Губерина [3,с.8].

1961 ж. Академик П.Губеринаның бастамасымен«СУВАГ». Орталығы верботональды жүйені қолдану мақсатында құрылды. Ол көптеген жылдар бойы және өмірінің соңына дейін осы бірегей мекеменің ғылыми директоры болды. Көптеген елдердің, соның ішінде Ресейдің мамандары SUVAG орталығында оқыды.

Академик Губерина өз серіктестерімен басқаша жолға түсті. Олар «Адам неге сөйлемейді?» - деген сұрақ қойды - және ол сұраққа жауап алынып: «Себебі ол естімейді. Есту қабілетінің жоғалуы мылқау болып табылады». Осылайша, верботональды әдіс есту, есту қабілетін қабылдауға және сол арқылы ауызша сөйлеуді қалыптастыру мен дамытуға негіз болады. Қабылдау мүмкіндіктерін ескере отырып, сөйлеудің құрылымдық элементтері табылды - уақыт, жиілік, дыбыс қарқындылығы, кернеу және үзіліс, адам денесі рецептор және трансформатор.

Верботональды әдіс қалыпты ести алатын балаларда анықталған тіл дамыту модельдеріне сәйкес келеді. Сөйлеу процедурасынан бұрын, бала жылайды, дыбыстарды шығарады, гуілдейді және былдырлайды. Оның кішкентай денесі бүкіл дыбыстарды құруға және қабылдауға қатысады. Мұндай дыбыстық белсенділік - бұл тек дыбысқа ғана емес, сонымен қатар проприоцептивті сезімдерге (бүкіл денемен дыбыстық сезім) жауап. Бала есейген сайын «өзінің ойын» өз дауысымен жетілдіріледі. Бұл кезеңде ритм, интонация, ырғақты қозғалыс белсенділігі, сондай-ақ вестибулярлы, тактильді және проприоцептивті сезімдер сөйлеу мен тілдің дамуына ықпал етеді.

Алғашқымағыналысөздер 9-12 айда айтылатын кезде, бала сөздерді басқамағына беру үшін ритм мен интонацияны қолдануды біледі. Мысалы, ол «мама» десе, бұл «мама, осындакел» немесе «мама, кетпе» немесе «мама, мен тамақтанғым келеді» және басқаларын білдіруі мүмкін.

Сөйлеу және сөйлеуді қабылдау процесінде ырғақ пен интонацияның маңыздылығын П.Губерина 1938 ж. Кейінгі ғылыми-зерттеу және тәжірибелік жұмыстарының нәтижесінде ол төмен жиіліктер сөйлеудің ырғағы мен интонациясын жеткізеді деген қорытындыға келді. Нашар еститін балалар мен жұмыс істейтін мамандар барлық дерлік нашар еститін балалардың төмен жиіліктерде есту қабілеті нашар екенін біледі, және бұл бірлігі, ырғағы мен интонациясының жоқтығы, бұл саңырау баланың сөйлеуін (тіпті жақсы дыбыстар мен) басқалар түсінбейді немесе нашар түсінеді.

Егер оқушылар ағылшын тілінде сөйлегілері келмесе не болады? Бұл жағдайда алдымен олар айтқысы келгендерін жазыпалсын. Әрине, осы балалардың көпшілігінің сөйлеу ерекшеліктеріне байланысты олардан ағылшын тілінде дұрыс дыбыстауға қол жеткізуді талап ету өте қиын, кейде мүмкін емес. Алайда, бұл шешім табудың және оң нәтижеге ұмтылудың тағы бір себебі. Бұл мәселенің шешімі - верботональды әдісті қолдану, яғни верботональды әдісті қолдануда үш негізгі міндетті шешу арқылы қол жеткізіледі. Өмірдің алғашқы айларынан бастап ерте диагноз қою. Электро-акустикалық сүзгілердің арнайы жүйесін қолдана отырып, әртүрлі дыбыстық жиіліктерде есту сезімталдығының қалдықтары анықталады, баланың «есту өрісі» анықталады [3, с.18]. VERBOTON және REVER электр акустикалық құрылғыларын қолдана отырып, баланың есту қабілетінің сақталған функциялары қосымша зерттеледі: ыңғайсыздық шегі, сөйлеу дыбыстарын сөйлеуге жат емес дыбыстардан оқшаулау мүмкіндігі, сөйлеуді баяу емес, қалыпты деңгейде қабылдау, тоналды және сөйлеу есту қабілетінің арақатынасы

Транзисторлар, сандық технология, кохлеарлық имплантация негізінде дыбысты күшейтетін жабдықтың көмегімен ерте есту протезін ауыстыру. Бала өмірінің алғашқы айларынан бастап есту қабілеті мен сөйлеуді дамыту. Үш жасқа дейін бұл ата-аналарымен саңырау және педагогикалық семинарларға қатысатын отбасылық тәрбие. Үш жылдан кейін есту қабілеті нашар баланы ата-анасы тәрбиелеуді жалғастырады, саңырау және есту қабілеті нашар балалар орталықтағы балабақшаға барады. Бұл сонымен қатар тілдік ортаға еруге ықпал етеді.

Ағылшын тілін оқытудың қазіргі әдістемесінде оқудың екі түрі бар:

- интенсивті (сыныпта оқу, мазмұны бойынша тапсырмалар беру);
- ауқымды (сабақтан тыс оқу, қысқа әңгімелер немесе әңгімелер, не мұғалім ұсынған, не өз бетінше таңдалған).

Мұғалімнің рөлі – оқушыларды ағылшын тілінде оқумен таныстыруға тырысу. Бұл, әрине, оқу процесі үшін үлкен қосымша фактор.

Оқығандарына сүйене отырып жаңа тапсырмалар беру:

- «Jigsaw» - мәтіндік үзінділер логикалық ретпен орналастырылуы керек;
- «True or false» - дұрыс немесе дұрыс емес және т.б.
- Естуі нашар балалардың жаңа лексиканы сәтті меңгеруі келесі элементтерден тұрады:
- ENGAGE (ақыл мен жүректің қатысуы) - музыка, ойын суреттері және т.б. ;
- STUDY (айқын конструкцияларға ойын жинақтап, назар аудару)
- ACTIVATE (алған тілдік дағдыларды қолдануға жауап).
- Жаңа сөздерді енгізу әдістері келесідей көрінуі мүмкін:
- көрнекілікті пайдалану;

- синонимдер, антонимдер;
- сөздің қарапайым аудармасы;
- сөздікпен өзбетінше жұмыс;
- контекст арқылы тілдік болжамды дамыту.

Оқушылардың сөздік қорын дамытуға көп көңіл бөлінеді. Сабақта көп сөз жазу, сол құрылымға енгізу. Жаңа лексикалық материалмен танысқан кезде әр оқушының бірнеше рет дұрыс оқуын және қайталауын қадағалау қажет. Сөздерді бірнеше рет дұрыс оқығанымен қайталауы баланың ауызша сөйлеуіне өте пайдалы. Тағы бір маңызды талап: әр жаңа сөз балаға жазбаша түрде берілуі керек [4, с.197].

Нәтижелі жұмыстың алғышарттарының бірі - техникалық оқу құралдарының қолданылуы. Компьютерді пайдалану қазіргі оқытудың ажырамас бөлігі болып табылады. Ағылшын тіліндегі бейнероликтер, мультфильмдер мен тұсаукесерлер ең танымал. Олар белгілі бір дағдыларды дамытуға ғана емес, сонымен бірге балалардың пәнге деген қызығушылығын арттырады. Көрнекілік принципін іске асыру оң рөл атқарады, бұл ағылшын тіліндегі материалды жақсы меңгеруге ықпал етеді.

Дегенмен, компьютерді пайдалану қара бастың қамы үшін емес екенін ұмытпау керек, біз кино немесе жай ойын-сауық үшін фильм көре алмайсыз. Барлық материалдар өлшенген, ақылға қонымды және бағдарламаға сәйкес болуы керек. Бейне материалдарын тиімді пайдалану бірнеше шарттарды қажет етеді. Біріншіден, мазмұны оқушылардың тілдік дайындық деңгейіне сәйкес келуі керек. Екіншіден, бейне материалдарды қарауды бастамас бұрын тапсырмалар мен нұсқаулықтарды нақты тұжырымдау қажет. Үшіншіден, бөлінген уақыт қатаң сақталуы керек. Осы шарттардың орындалуы сабақтың материалын түрлендіріп қана емес, сонымен бірге тақырыпты жақсы түсінуге ықпал етеді.

Шет тілі сабағында қандай оқу материалдарын қолдану керек? Бұл сұраққа жауап беру кезінде оқулықта көптеген мәтіндік материалдар мен жазбаша жаттығулар болуы керек, ережелермен, көптеген мысалдармен және сөйлеу үлгілерімен қамтамасыз етілуі қажет.

Бастапқы кезеңде ойындарды жиі қолдану тиімді. Ойын - шет тілін оқытудағы, әсіресе бастапқы оқу деңгейін меңгеруде жиі қолданылатын әдіс-тәсілдердің бірі. Ойынды қолдана отырып, балалардың қызығушылығы мен белсенділігін арттыратын табиғи коммуникативті ойын құрылады және ойынға үнемі қатысатын бәсекелестік элементі, жеңіске деген ұмтылыс, оқушылардың назарын жұмылдырады, олардың есте сақтау қабілеттерін дамытады.

Мұның бәрі бекітілген лексикалық материалды неғұрлым нақты игеруге ықпал етеді. Есту қабілеті нашар студенттерге сабақ барысында қалыпты есту қабілетіне қарағанда айтарлықтай үлкен психофизикалық жүктеме алатындығын ескере отырып, ойын жаттығуларын, ойын-сауық жаттығуларын белсенді қолданған жөн [5, с.247].

Жиісабақтақолданылатынойындар:

- Сурет пен сөзді (сөз және оның аудармасы) байланыстырыңыз - айтпақшы, мұнда мұғалім өз еркімен зейін қоюға үйрету үшін қателіктер жібере алады (дұрыссөземес),
- Тзбекті жеке сөздерге бөліңіз,
- Дарағашы,
- Қадамдар (тақырып бойынша сөздік қорын қайталау),
- Лото,
- Меморин (жұптасқан карталарды табамыз – сөз және аударма),
- Аққулар ұшты (әріп пен сандарды қайталайды),
- 4 қосымша (қосымшасөз табыңыз және түсіндіріңіз),
- «Әріптер құлдырады» - тақтаға әріптерді шатастырып жазу,
- «Саңырау құлақтарды жинау» - сөздерді алдын-ала жазу, оларды бөліктерге ретімен бөлу, яғни «саңырауқұлақтарды» жинау.

Тағы бір ойын - «ассоциативті классика» - парақты біз топтарға саламыз, олардың әрқайсысы өз категориясымен белгіленеді (мысалы, жануарлар немесе дыбыстар). Чип лақтырған оқушылар осы санаттағы сөздерді мүмкіндігінше 20 секунд ішінде атаулары керек. Уақытшектеусіз, бастысы - сөйлеу.

Ассоциативті үш бұрыш» топты қойыны, егер жеке немесе топпен жеке жұмыс жасау қажет болса, беріледі. Картоннан үш бұрыштарды кесіп тастап, үш жағынан да сөздерді жазу, сөздерге антоним немесе ассоциация таңдау керек, бір үлкен үшбұрыш құрайды [6, с.187].

Грамматикалық дайындық кезеңі. Грамматиканы үйрену әлде қайда қиын. Сөйлеудің қалыпты дамуында, әдетте, 5 жасқа дейінгі балалар, өз ана тілінің барлық грамматикалық заңдылықтарын үйренеді. Естімейтін және есту қабілеті нашар балаларда олай болмайды. Ағылшын тілін үйрену кезінде есту қабілеті бұзылған балаларға тән нақты қателіктер ана тілінде сөйлеуде ақаулардың болуы және ана тілінде грамматиканы білмеуімен түсіндіріледі. Бұл жағдайда, әр сабақта грамматиканы ана тілінің грамматикасын түсіндіруден бастап шетел тілінің грамматикасын үйренеміз.

Ол үшін біз мыналарды қолданамыз:

-хормен айту;

- сөйлемді қайталау (Сәуле, Дианаға мынаны айтыңыз ...; сұраңыз ... Илья, түсіндіріңіз);

- таныс сөйлемдерге лексиканы қосу. Мен мысықты көріп тұрмын және т.б .;

-бір тұтас құрылымды дамыту, мысалы, әртүрлі лексикасы бар thereis/are–конструкциясы.

Верботоналды әдіс баланың есту қабілетін ескере отырып, сөлеу әрекетінің тыңдалым бөлігі баланың есту қабілетіне негізделеді. Алайда, тыңдалым жұмысында бірнеше кезеңдерді орындау қажет:

1. Тыңдауға дайындық.

2. Тыңдау (бірнеше рет).

3.Тыңдалғандарын бекіту үшін жаттығулар орындау. Оқушыларды тек тілді тыңдауға ғана емес, сонымен бірге естігендерін түсінуге тырысу керек. Әрине, бейтаныс сөздер мен олардың мағыналарын талдай отырып, визуалды қолдауды қолданған дұрыс [7, с. 245].

Әрине, есту қабілеті нашар балалар ағылшын тілінде қалыпты еститіндер сияқты дәл сөйлей алмайды. Және де, біз балалардың жеке ерекшеліктеріне байланысты олардың сөздік қоры соншалықты бай және тілді меңгеру деңгейлері жоғары болмайтынын түсінуіміз керек. Бірақ, ең бастысы мүгедек балаларды қоғамның толық мүшесі ретінде қабылдауымыз керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Подласый, И.П. Педагогика: 100 вопросов - 100 ответов [Учеб.пособие для вузов]/ И. П. Подласый. - М.: ВЛАДОС-пресс, 2004.С. 365- учебное пособие

2. Миролюбов, А.А. Метод Пальмера [Текст]/ А. А. Миролюбов // Иностранные языки в школе: научно-методический журнал. - №1. – 1995. – С. 47

3.Верботональный метод. Реабилитация детей после кохлеарной имплантации. Курс лекций педагогов ГБОУ ЦППРиК «Логотон», 2012г.С.

4. Руленкова научить глухого ребенка слушать и говорить на основе верботонального метода. Парадигма, 2011. С.

5.Современные методы обучения английскому языку. Учебная программа для учителей английского языка общеобразовательных учреждений. МГАДА, 2010г.

6.Нелунова, и коммуникационные технологии в обучении иностранному языку в школе. Якутск, 2004г.

7. Нелунова, и коммуникационные технологии в обучении иностранным языкам: электронное сетевое учебное пособие. Москва, 2008г.

МРНТИ 14.29.01

<https://doi.org/10.51889/2020-1.1728-5496.60>

А.М. Сивинский¹, К.К. Куламбаева²

^{1,2}*Кокшетауский университет имени Абая Мырзахметова*

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛЕ ДЛЯ ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЯМИ СЛУХА ЧЕРЕЗ ПРОВЕДЕНИЕ ИНТЕГРИРОВАННЫХ УРОКОВ ФИЗИКИ И ИНФОРМАТИКИ

Аннотация

В данной статье описываются результаты экспериментальной исследовательской работы по изучению влияния интегративного подхода на качество обучения детей с нарушениями слуха.